

Dr Robert Vannoy, Królowie, Wykład 4

© 2012, dr Robert Vannoy, dr Perry Phillips, Ted Hildebrandt

Tekst Księgi Królewskiej, historia deuteronomistyczna, główne akcenty

Tekst Królów w tekście masoreckim (MT) i Septuagincie (LXX)

Cóż, przejrzyjmy więc sekcję z tekstem, a następnie to, co właśnie rozpowszechniłem, zaczniemy od wersetu 15 i pójdziemy dalej. Cały ten materiał jest tylko wstępnym rodzajem rzeczy, o ile umieściłem go w materiałach informacyjnych. Pamiętaj, że w zeszłym tygodniu omawialiśmy tytuły, ogólną treść, strukturę książki, autorstwo, źródła, wiek powstania, a potem na stronie 13 dochodzimy do „tekstu”. Przyjrzyjmy się najpierw sekcji tekstowej, a potem przejdziemy do nowej ulotki. *We wprowadzeniu do Starego Testamentu* RK Harrisona czytamy, że hebrajski tekst królów zawiera liczne przekłamania, a dla celów rekonstrukcji wersja Septuaginty jest nieocenioną pomocą. Jest krótszy niż tekst masorecki i uważa się, że zachowuje bardziej wiarygodne różnice. Ogólnie rzecz biorąc, LXX opiera się na czystszej formie hebrajskiego niż ta, która istnieje obecnie. Fragmenty ksiąg królewskich zostały wydobyte z jaskiń w Qumran i wydają się potwierdzać pogląd, że kiedyś istniał tekst hebrajski, który był w większej części bliższy tekstowi leżącemu u podstaw Septuaginty niż tekstowi leżącemu u podstaw tekstu masoreckiego, i który w niektórych przypadkach jest lepszy od obu.

Na przykład to, co wydaje się być drugą relacją o zakłóceniu królestwa, zostało wstawione po 1 Król. 12:24 w wersji z Septuaginty. Opisano w nim wydarzenia związane ze śmiercią Salomona i panowaniem Rechoboama oraz sprawozdanie z buntu Jeroboama, z pewnymi powtórzeniami materiału z 1 Król. 11 i 12. Sweet mówi, że ta interpolacja stanowiła drugą i wyraźną powtórkę zakłócenia opowiadanie, opierające się na równi z pierwszym na hebrajskim oryginale. Bez względu na wartość tej konkretnej relacji, nie ma wątpliwości, że Septuaginta, a czasami jej wskrzeszenie Luciana, są niezbędne do badania tekstu Księgi Królewskiej.

To raczej materiał techniczny. Nie chcę wchodzić w dyskusję nad tekstem

Królewskim. Tekst Księgi Królewskiej jest pod pewnymi względami podobny do tekstu Księgi Samuela; jest to bardzo skomplikowane, ponieważ w trakcie transmisji oczywiście wkradły się do tekstu pewne błędy. Wydaje się również całkiem oczywiste, że Septuaginta opiera się na innej tradycji hebrajskiej, jeśli chodzi o pochodzenie, a obecny tekst hebrajski jest oparty na tekście masoreckim, więc porównywanie różnic w kwestiach tekstowych staje się kwestią wysoce techniczną. To złożona sprawa i myślę, że w większości przypadków istnieje duża niepewność, czy w danym przypadku wolisz czytanie Septuaginty od czytania masoreckiego. Nie odnieśmy błędnego wrażenia, że tekst Kings jest czymś zupełnie niewiarygodnym. Powiedziałbym, że te różnice są zwykle drobnymi punktami, które nie wpływają na merytoryczne zrozumienie tekstu. Na przykład w niektórych przypadkach będziesz mieć rzeczownik z przedimkiem i tekstem hebrajskim, ale bez przedimka w Septuagincie. Tak więc wiele rozbieżności to bardzo drobne rzeczy tego rodzaju, ale istnieją różnice i wydaje się, że w niektórych przypadkach Septuaginta może zachować preferowaną lekturę.

Chociaż Harrison, kontynuując tutaj, ma niewątpliwie rację, przypisując Septuagincie ważną rolę w badaniach nad tekstami o Królach w ogóle, istnieje jeden obszar, w którym wydaje się, że to nie obowiązuje, a mianowicie chronologia. Od dawna uważano, że chronologie królów są całkowicie niewiarygodne. Najwyraźniej tłumacze Septuaginty podzielali ten punkt widzenia i często zmieniali liczby w tekście, próbując wyeliminować niektóre z tych problemów. Edwin Thiele w *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings* wykazał, że poprawnie rozumiany tekst masorecki zachował dokładnie dane chronologiczne, które, chociaż niezrozumiałe, były prawidłowo przekazywane przez wieki.

Synchronizacja chronologii królów północy i południa Wspomniałem przed chwilą, że chyba na ostatnich zajęciach mieliśmy synchronizację panowania królów północy i południa. Kiedy próbujesz to rozpracować, po prostu dodając liczby, wymykają się one z synchronizacji na długi czas, na setki lat. To było coś, dla czego nie było

rozwiązania, dopóki Edwin R. Thiele nie napisał tej książki, *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings* i opracował sposób rozwiązania tych różnic. Ale widzisz, o co chodzi: pomimo tego, że panowania najwyraźniej się nie zsynchronizowały, zostały zachowane w tekście, co naprawdę świadczy o dokładności przekazu przynajmniej tej części tekstu . Można by się spodziewać, że coś się wydarzy, coś jak w Septuagincie, jakaś modyfikacja, jeśli to będzie pozorny problem z synchronizacją. Wydaje się więc, że przynajmniej w tej dziedzinie tekst masorecki zachował preferowany tekst. Jak mówi Gray *1 and 2 Kings* , strona 45, „Liczby Septuaginty reprezentują wysiłki na rzecz harmonizacji chronologii o niesłychanej złożoności. Zwykle po prostu komplikują problem i ujawniają nieznaną systemów datowania w Izraelu i Judzie. systemów datowania, wiele z tych trudności z synchronizacją znika”. Ale dopóki Thiele nie omówił tego problemu, zrozumienie problemu było bardzo niewielkie.

Pozostaje jeszcze wiele do zrobienia w zakresie oceny tekstu Księgi Królewskiej. Zobacz artykuł „The Textual Criticism of the Old Testament” autorstwa Bruce'a Waltke w *The Biblical Criticism: Historic, Literary and Textual*, Zondervan, 1978. Wspomniałem o tym tylko o tekstach, abyś miał przynajmniej jakieś pojęcie o to pytanie.

Przejdźmy do tej nowej ulotki. Thiele jest teraz w druku w nowym wydaniu, nowszym wydaniu niż wczesne wydanie. Napisał także coś w rodzaju krótkiego, spopularyzowanego podsumowania swojej większej pracy. Została ona opublikowana i myślę, że nosiła tytuł *Chronologia hebrajskich królów* , i jest to mała książka w miękkiej oprawie, która była naprawdę dobrym podsumowaniem większej pracy; ale ta mała miękka oprawa nie jest jeszcze w druku, niestety, ale większa praca jest.

Historia deuteronomistyczna Deuteronomistyczna teologia historii w ciągu ostatnich 35 lub 40 lat była świadkiem kompletnej, złożonej i ciągłej debaty na temat natury i celu tego, co nazwano „historią deuteronomistyczną”. Znaczna część tej debaty dotyczy teologicznego celu lub celu historyka lub historyków, którzy ułożyli tę historię. Pamiętajcie, że w zeszłym tygodniu wspominałem o tym terminie „historia

deuteronomistyczna”. Możesz użyć tego terminu w sposób, który uważam za uzasadniony, ale może on być również użyty w sposób, który moim zdaniem narusza wysoki pogląd na Pismo Święte. Sam termin spopularyzował Martin Noth, to znaczy jego pomysł, że w okresie wygnania żył pisarz, na którego wpływ miała Księga Powtórzonego Prawa. Oczywiście Noth rozumiał, że Księga Powtórzonego Prawa nie jest Księgą Mojżeszową, ale że pochodzi z 621 rpn, z czasów Jozjasza, na krótko przed wygnaniem. Ale ten pisarz żyjący na wygnaniu był pod wpływem teologii Powtórzonego Prawa, a następnie skomponował cały korpus materiału, począwszy od Księgi Powtórzonego Prawa aż do końca 2 Księgi Królewskiej. Ale Księga Powtórzonego Prawa była, można powiedzieć, przedmową do jego dzieła. Zawiera jego teologię, którą chciał odzwierciedlić w pozostałej części dzieła, więc mówi się, że Jozue, Sędziowie, Samuel i Królowie są pod wpływem tej Deuteronomistycznej historii.

Przedstawia historię całego okresu historii Izraela w Kanaanie, napisaną z perspektywy teologa-agronoma, czyli Historię Deuteronomistyczną.

A teraz rozważ konsekwencje. Zmusza cię to do zrozumienia, że wiele z tego, co jest napisane w tej historii, nie jest wiarygodnym pismem historycznym, ponieważ zniekształca historię z zapisanymi poglądami, które pasują do tej teologicznej formy. Pisze późno, cofając swoją teologię do wcześniejszych czasów i czyniąc to, zmusza rzeczy do dostosowania się do tego wzorca, który w rzeczywistości nigdy nie miał miejsca. Wydaje mi się, że ten pogląd jest niezgodny z Biblią jako Pismem Świętym.

Jednak możesz użyć tego terminu, aby odzwierciedlić coś, co moim zdaniem jest prawdziwe, a mianowicie księgi Jozuego, Sędziów, Samuela i Królów odzwierciedlają teologiczne idee Księgi Powtórzonego Prawa. Myślę, że nie ma co do tego wątpliwości. Chodzi o to, że Księga Powtórzonego Prawa powinna być umieszczona tam, gdzie umieszcza ją Biblia, w czasach Mojżesza, wyjaśniając związek Pana z Jego ludem w Przymierzu na Synaju. Ten związek rządził biegiem wydarzeń na przestrzeni wieków. Tak więc pisarze, których nie uważałbym za jednego pisarza żyjącego na wygnaniu, ale pisarz Księgi Jozuego, pisarz Księgi Sędziów, pisarz Samuela, pisarz Królów, byli ludźmi, którzy

przenieśli się ten strumień myśli.

Więc kiedy konstruowali swoją historię tych różnych okresów, opowiedzieli tę historię tak, jak rzeczy się wydarzyły, a rzeczy wydarzyły się tak, jak zostały zaprogramowane, można powiedzieć, z Księgi Powtórzonego Prawa. Pan powiedział, że jeśli będziecie posłuszni, będzie błogosławieństwo; jeśli się odwrócisz, będą przekleństwa. Odzwierciedla to historia Izraela, dziejąca się na przestrzeni wieków. Więc w tym sensie można powiedzieć, że istnieje uzasadniony sposób, w jaki można mówić o deutronomistycznej teologii historii, ale pójdźmy z tym trochę dalej.

Charakter, cel i akcenty dotyczące królów A. Pisarz przedstawia historię królów Izraela i Judy z

perspektywy przymierza. Jednym z nich jest charakter i cel 1. i 2. Księgi Królewskiej widziany z akcentów i struktury. Ogólnie rzecz biorąc, myślę, że następujące obserwacje można uzasadnić na podstawie refleksji nad 1 i 2 Księgą Królów:

A. Pisarz przedstawia historię królów Izraela i Judy z perspektywy przymierza. Przewodnią tezą jest to, że dobrobyt narodu zależał od posłuszeństwa króla i ludu wobec ich zobowiązań przymierza określonych w Przymierzu Mojżeszowym. Myślę, że jest to podstawowa zasada Księgi Królewskiej. Myślę, że w równym stopniu odnosi się to do materiału Jozuego, Sędziów i Samuela. Kiedy przychodzicie do Kings, mówicie o Okresie Królestwa i macie historię tego okresu z perspektywy przymierza. Przewodnią tezą jest to, że dobrobyt narodu zależy od posłuszeństwa króla i ludu wobec ich zobowiązań wynikających z przymierza.

B. Prorocza ocena historii Izraela oparta na zasadzie przymierza

B. Analizę historii Izraela z perspektywy przymierza można znaleźć od Księgi Jozuego do 2 Królów. W tradycji żydowskiej księgi te są zbiorczo nazywane „dawnymi prorokami”. W bardzo realnym sensie można powiedzieć, że księgi te zawierają proroczą ocenę historii Izraela, opartą na zasadzie przymierza. Myślę, że termin „dawni prorocy”

jest dobrym określeniem dla tego, co zwykle nazywamy księgami historycznymi.

Często myślimy o historii jako o oderwanej, obiektywnej kronice wydarzeń. Ale myślę, że prawdziwe pisanie historii zawsze wiąże się z pewnymi perspektywami. Historyk ocenia to, co się wydarzyło, według pewnych kryteriów, osądza rzeczy i zapisuje jakikolwiek punkt wyjścia. Autorzy tych ksiąg od Jozuego do 1 i 2 Królów wprowadzają tę perspektywę przymierza do swojej oceny tego, co działo się w Izraelu. Myślę, że odzwierciedla to proroczą interpretację, można powiedzieć. Mówi o znaczeniu tego, co się działo. Jest to proroczą interpretacją, którą powiedziałbym, że jest natchnioną interpretacją. W tym sensie mamy przed sobą Boży pogląd na znaczenie tych wydarzeń.

Historia to bardzo tajemnicza rzecz. Jeśli próbujesz ocenić znaczenie lub znaczenie wydarzeń oraz to, jak Bóg działa i co Bóg robi w historii, masz wiele różnych opinii. Zapytasz jedną osobę, to będzie jedno, a każdego innego będzie coś innego. To może być bardzo nieuchwytna rzecz. Jeśli nie masz boskiego słowa, które interpretuje, myślę, że bardzo trudno jest dokładnie zrozumieć, jak ocenić, co się dzieje. To właśnie mamy u Jozuego, Sędziów, Samuela i Królów; jest to natchniona interpretacja historii.

C. Stanowisko przymierza autora/kompilatora Kings

C. Wybór i charakter materiału zawartego w 1 i 2 Królestwie należy rozumieć i oceniać w powiązaniu z przymierzowym punktem widzenia jego autora/kompilatora. Mówię autor/kompilator po prostu dlatego, że uważam, że autorem 1 i 2 Księgi Królewskiej był ktoś, kto korzystał ze źródeł. Rozmawialiśmy o tym w zeszłym tygodniu. Miał do dyspozycji różne źródła; wykorzystał je, połączył i stworzył tę książkę, ale zrobił to w ujednolicony sposób; więc możesz nazwać go autorem/kompilatorem. Celem autora nie było przedstawienie politycznej, gospodarczej historii okresu królestwa Izraela zgodnie z zasadami współczesnej, świeckiej historiografii. To nie było jego celem. Pisarz wydaje przymierze, a nie polityczno-ekonomiczny osąd na temat znaczenia różnych królów i ich działań.

Na przykład, z punktu widzenia świeckiego historyka, Omri był jednym z najważniejszych królów Królestwa Północnego. Ale jego panowanie jest odrzucane w sześciu wersetach, 1 Król. 16:23-28. Omri jest wspomniany w syryjskich zapiskach sto lat po tym, jak był ważnym królem w Królestwie Północnym. Można by się spodziewać, że Izraelita będzie dużo naciskał na Omriego. Ustanowił Samarię stolicą Królestwa Północnego i ustanowił dynastię, która przetrwała dość długo. Był ważnym królem. Autor Księgi Królewskiej nie poświęca temu zbyt wiele uwagi: sześć wersetów.

W podobny sposób ważna rola Jeroboama II z północy jest krótko omówiona w 2 Król. 14:23-29. Jeroboam II doprowadził Królestwo Północne do rozkwitu w sensie politycznym i ekonomicznym, a nawet rozszerzył jego granice aż na północ. Ale Jeroboam nie ma wielkiego znaczenia, jeśli chodzi o autora Księgi Królewskiej.

Jozjasz jako przykład Jako kolejny przykład, autor nie mówi nam nic o pierwszych 18 latach panowania Jozjasza, ale zaczyna opis jego panowania od reformacji rozpoczętej w 18 roku jego panowania. 2 Królów 22:3 następuje. Jest tam kilka rozdziałów o reformacji Jozjasza, kiedy wezwał Izraela z powrotem do Pana i obchodził Paschę. Ważne wydarzenia polityczne na starożytnym Bliskim Wschodzie, związane z Egiptem, Babilonem, Asyrią i zasadniczą zmianą geopolitycznej potęgi Syrii na Babilon, są ignorowane, chyba że są one związane ze śmiercią Jozjasza. W czasach Jozjasza miała miejsce wielka zmiana władzy w starożytnym świecie. To przejście władzy było przejściem od dominacji asyryjskiej do dominacji babilońskiej. Egipt zaangażował się w tę zmianę władzy. Ale widzi pan, to jeden z tych punktów zwrotnych o wielkim znaczeniu, jeśli chodzi o historię polityczną. Kings nawet o tym nie wspomina. Kings coś o tym mówi. Jedynym powodem, dla którego masz jakąkolwiek wskazówkę, jest fakt, że faraon Neko z Egiptu wyruszył na pomoc Asyryjczykom.

Josiah, z jakiegokolwiek powodu, Kings też nam tego nie mówi, ale wyszedł, aby spróbować powstrzymać Neco i został zabity, i powiedziano nam, jak zginął w tej bitwie z faraonem Neco, ale to jedyne powodu, dla którego został poruszony. Nie ma próby oceny

tego, co działo się na międzynarodowej, politycznej scenie. Nic nie mówi o pobudkach, które skłoniły Jozjasza do przeciwstawienia się faraonowi Neko. Chodzi raczej o to, czy królowie mieli znaczące odchylenia od przymierza lub znaczące odnowienia przymierza. Tym poświęca się najwięcej uwagi. Ktoś taki jak Jozjasz, ktoś taki jak Ezechiasz, który miał reformację, odnowienie przymierza, przyciąga wiele uwagi. Następnie pojawia się ktoś taki jak Manasses lub Achab, który odwrócił się od przymierza i poprowadził lud do bałwochwalstwa. Oni też mogli zyskać dużo uwagi. Ale widzicie, królowie, którym poświęca się najwięcej uwagi, to ci królowie, którzy wykazują korzystne lub nieprzychylnie nastawienie do obowiązków wynikających z przymierza; to oni zwracają na siebie największą uwagę.

Manasses jako przykład Manasses, 2 Królewska 21:1-19, jest przykładem odstępstwa od przymierza. Tutaj znowu podkreśla się nieposłuszeństwo wobec przymierza, a nie polityczne cechy jego panowania, jak na przykład jego zaangażowanie w asyryjską politykę w Egipcie, które zostało w całości pominięte w 2 Król. Jest nam znany tylko z kronik asyryjskich, gdzie Manasses jest wymieniony w tekście Asarhaddona i Asurbanipala. Widzisz, kiedy Kings traktuje o panowaniu Manassesesa, nie wchodzi w to jego zaangażowanie na arenie międzynarodowej i politycznej. Był w to zamieszany, ponieważ wspominają o tym te asyryjskie kroniki. Kings nic nam o tym nie mówi. Kings mówi nam o sposobie, w jaki odwrócił się od Pana i o deportacji Manassesesa do Babilonu. Został deportowany do Babilonu przez Asyryjczyków; w tym czasie toczyła się walka o kontrolę nad Babilonem między Babilończykami a Asyryjczykami i to były początki powstania Babilonu. Ale deportacja Manassesesa do Babilonu i jego późniejsza skrucha są opisane tylko w 2 Kronik 33:10-13. Nie mówi się o tym nawet w Kings.

Achab to kolejny władca, któremu poświęcono obszerne omówienie, nie tyle ze względu na nadzwyczajne znaczenie polityczne, ile z powodu poważnych zagrożeń dla wierności przymierzu, które pojawiły się w Izraelu za jego panowania.

Z pozytywnej strony Ezechiasz i Jozjasz są szeroko traktowani ze względu na ich

zaangażowanie w odnowienie przymierza. Z tej perspektywy mówi się, że wszyscy królowie północy czynili zło w oczach Pana i kroczyli drogą Jeroboama, syna Nebata, który doprowadził Izraela do grzechu. Jeroboam, syn Nebata, jest pierwszym królem okresu podzielonego królestwa północnego i to on postawił te złote cielce w Dan i w Betel. Wszyscy następni po nim królowie północy postępowali zgodnie z tą praktyką i dlatego mówi się, że czynili zło w oczach Pana.

W porządku, to było „C”, którego podstawową ideą jest to, że wybór i charakter materiału zawartego w Kings musi być rozumiany z perspektywy przymierza. To nie jest polityczno-ekonomiczna ocena okresu królestwa w Izraelu – to ocena przymierza.

D. Autor podkreśla współzależność między prorocstwem a wypełnieniem

D. Autor podkreśla wzajemny związek między prorocstwem a wypełnieniem w rozwoju historycznym w doświadczeniu narodu izraelskiego. Duży nacisk kładzie się na prorocstwo i wypełnienie. Innymi słowy, różne rzeczy działy się w historycznym doświadczeniu Izraela. Powiedziano nam z góry, a potem one się spełniły. Jak zauważył Gerhard von Rad, *The Deuteronomistic Theology of History and 1 and 2 Kings*, w „The Problem of the Hexateuch and Other Essays”, przepowiednie i spełnienie przenikają całą Księgę Królów. Wymienia jedenaście przykładów tego, w których zwykle wypełnienie jest poprzedzone jakimś wyrażeniem, takim jak: „Zgodnie ze słowem Pana, które wypowiedział ustami [danego proroka]” lub innym podobnym cytatem dotyczącym wypełnienia. Spotykasz się z tym jedenaście razy. Konsekwencją takiego nacisku w Księdze Królewskiej jest to, że historia tego okresu jest przedstawiona nie jako chaotyczny splot zdarzeń spowodowany przypadkowym zbiegiem się pewnych wydarzeń, ale raczej bieg historii Izraela jest określony przez suwerennego Boga, który rządzi całej historii i kieruje własnym historycznym przeznaczeniem Izraela zgodnie ze swoimi celami.

Oto spojrzenie na historię, że istnieje Bóg, który kontroluje historię i który może z góry powiedzieć, że to czy tamto się wydarzy, i tak się dzieje. W Księdze Królewskiej znajdziesz tego rodzaju sekwencję: prorokuj i wypełniaj się, przechodząc przez ten okres

historii.

E. _ Sami prorocy jako posłańcy przymierza mają znaczenie

E. Nie tylko prorocтво i wypełnienie odgrywają ważną rolę w strukturze Księgi Królewskiej, ale sami prorocy w swojej roli jako posłańców przymierza są wyeksponowani. Eliasza i Elizeusza są obszernie relacjonowani w swoich próbach odwrócenia ludzi od bałwochwalstwa i przywrócenia ich do posłuszeństwa przymierzu. Eliaszowi i Elizeuszowi prawdopodobnie poświęca się więcej uwagi w księgach Królewskich niż jakimkolwiek innym dwóm pojedynczym osobom. Są bardzo widoczne; istnieje wiele materiałów poświęconych służbie zarówno Eliasza, jak i jego następcy Elizeusza. Inni prorocy, o których mowa, to: Achiasz, 1 Król. 11:29; Szemiasz, 1 Królewska 12:22; Jehu, 1 Król. 16:1; Micheasza, 1 Król. 22; Chulda, 2 Królewska 22:14; Jonasz, 1 Królewska 14:23-27; i Izajasz, 2 Królewska 19. Zauważcie, że tylko dwaj ostatni, Jonasz i Izajasz, są tak zwanymi kanonicznymi lub pisanymi prorokami, którzy dali nam księgę Pisma Świętego, która nosi ich imię. Inni prorocy, oni mogli pisać, może nie, ale jeśli tak, to nie zostało to zachowane i włączone do kanonu Pisma Świętego. Ale duży nacisk kładzie się na proroków i rolę proroków w wzywaniu królów do posłuszeństwa drodze przymierza.

F. Obietnica Pańska dana Dawidowi połączona z posłuszeństwem/nieposłuszeństwem Przymierzu

F. Podczas gdy autor podkreśla posłuszeństwo lub nieposłuszeństwo Izraela wobec jego zobowiązań przymierza jako decydujące znaczenie dla historycznego przeznaczenia, jednocześnie uznaje dalekosiężne znaczenie obietnicy Pańskiej danej Dawidowi – że jego dynastia będzie trwała na wieki. To Boże zaangażowanie w dom Dawida i miasto Jeruzalem, w którym sprawił, że zamieszkało jego imię, było również czynnikiem determinującym historyczne doświadczenie Izraela. Można to zauważyć w odniesieniach

do „lampy”, którą Pan obiecał Dawidowi.

Spójrzmy na kilka jego referencji, abyś mógł zobaczyć, o czym mówię. 1Krl 11:36: „To jest czas podziału królestwa i Pan mówi: Dam jedno pokolenie jego synowi [to jest synowi Salomona], aby Dawid, mój sługa, miał zawsze lampę przed sobą mnie w Jerozolimie, mieście, w którym wybrałem swoje imię”. Kiedy Salomon odwrócił się od Pana, a Jeroboam zbuntował się w czasie sukcesji Roboama na tron Judy, Pan mówi, że zamierza zachować linię Dawida, oddając plemię Judy Roboamowi. Powodem tego jest to, że „Dawid, mój sługa, może zawsze mieć przede mną lampę w Jerozolimie”. Powodem tego jest to, że Bóg obiecał Dawidowi wieczną dynastię i ta obietnica ma wpływ na bieg historii. Pan zachował tron Dawida dzięki swojej obietnicy.

Spójrz na 15:4: „Jednakże ze względu na Dawida Pan, jego Bóg, dał mu lampę w Jerozolimie, wzbudzając syna na jego następcę i wzmacniając Jerozolimę. Albowiem Dawid czynił to, co słuszne w oczach Pana, i nie zaniedbał żadnego z przykazań Pana przez wszystkie dni swego życia, z wyjątkiem przypadku Uriasza Chetyty”.

Widzicie, ten werset powinien być czytany z tym, co jest przed nim. Mówimy o Abiaszu, a w wersecie 3 czytamy: „Popełnił wszystkie grzechy, jakie popełnił przed nim jego ojciec. Jego serce nie było w pełni oddane Panu, Bogu swemu, tak jak serce Dawida, jego praojca. Niemniej jednak ze względu na Dawida Pan dał mu lampę w Jerozolimie, wzbudzając syna, który miał być jego następcą”.

Widzisz, próbuję powiedzieć, że obietnica dana Dawidowi jest również czynnikiem wpływającym na sposób, w jaki rozwija się bieg historii Izraela. Istnieje wiele innych odniesień do tego, że 2 Królów 8:19 jest kolejnym. Pojawia się również w bardziej ogólnych odniesieniach do obietnicy danej Dawidowi (1 Król. 8:20, 25; 9:5) i wpływu, jaki ma ona na określone wydarzenia historyczne w późniejszej historii Judy. Zobacz 1 Król. 11, 12 i 13:11-32. Autor Księgi Królewskiej doskonale zdaje sobie sprawę, że kolejną rzeczą, która była ważnym czynnikiem w historii Izraela, była obietnica, którą Pan dał Dawidowi.

G. Życie i panowanie Dawida to idealne wzorce, według których mierzy się życie późniejszych królów

G. Autor Księgi Królewskiej nie tylko podkreśla Boską obietnicę daną Dawidowi i jego domowi oraz wpływ, jaki miała ona na historyczne doświadczenie Izraela, ale także używa życia i panowania Dawida jako idealnego standardu, według którego mierzy się życie późniejszych królów. I tam często spotykamy się z tym zwrotem, po prostu czytamy jedno z nich, ale pozwólcie, że wybiorę jedno tutaj arbitralnie. Spójrz na 15:11, ponieważ w tym samym rozdziale, na który jesteśmy otwarci, 15:11 brzmi: „Asa czynił to, co słuszne w oczach Pana, tak jak jego ojciec Dawid”. Widzicie, ten rodzaj wypowiedzi, kiedy ktoś robi coś, za co jest chwalony, a potem porównuje się go do Dawida jako standardu, według którego są sądzeni królowie, przy czym Dawid jest ideałem – to się często robi. W tym pisarz wykazuje pozytywne nastawienie do instytucji władzy królewskiej w ogóle, aw szczególności do instytucji Dawida. Nie sądzę, aby można było powiedzieć, że autor Kings ma całkowicie negatywny stosunek do królestwa. To prawda, że królowie konsekwentnie odbiegają od ideału i są za to potępiani, ale to nie znaczy, że pisarz ma całkowicie negatywny pogląd na królestwo. Myślę, że znajduje to odzwierciedlenie w sposobie, w jaki mówi o Dawidzie.

H. _ Cel, aby wyjaśnić ludowi na wygnaniu przyczynę upokorzenia, ponieważ złamali przymierze Kiedy wszystkie te czynniki, nie pamiętam ile ich było, ale od A do G razem wzięte, wydaje się jasne, że 1 i 2 Księga Królewska jest napisana, aby wyjaśnić ludziom na wygnaniu, że powodem ich upokorzenia jest to, że byli ludem łamiącym przymierze. Pamiętaj, że jest napisany na wygnaniu. Przeszli osąd i oto wyjaśnienie, dlaczego, gdy patrzą wstecz na swoją historię. Myślę, że jest im to bardzo jasno wyjaśnione. Bóg jest święty i sprawiedliwy, sprowadzając na nich wygnanie.

Widzimy to w odniesieniu do Królestwa Północnego w 2 Król. 17:6-23. Spójrzmy na to. Myślę, że to ważny rozdział, ponieważ jest to upadek Królestwa Północnego, a kiedy to się dzieje, pojawia się wyjaśnienie, dlaczego Królestwo Północne poszło na wygnanie.

Czytasz w pierwszych 5 lub 6 wersetach, jak przybyli Asyryjczycy, najechali Samarię, zdobyli ją, a następnie deportowali Izraelitów do Asyrii.

Spójrz na werset 7: „Wszystko to się stało, ponieważ Izraelici zgrzeszyli przeciwko Panu, Bogu swemu, który ich wyprowadził z Egiptu spod władzy faraona, króla Egiptu. Czčili innych bogów i naśladowali praktyki narodów, które Pan przed nimi wypędził, a także praktyki wprowadzone przez królów Izraela. Izraelici potajemnie czynili przeciw Panu, Bogu swemu, rzeczy, które nie były słuszne. Od strażnicy do warownego miasta zbudowali sobie wyżyny we wszystkich swoich miastach . Na każdym wysokim pagórku i pod każdym rozłożystym drzewem ustawili święte kamienie i aszery. Na wszystkich wyżynach palili kadzidło, jak to czyniły narody, które Pan wypędził przed nimi. Czynili niegodziwe rzeczy, które prowokowały Pana do gniewu. Czčili bożki, chociaż Pan powiedział: „Nie będziecie tego czynić”. Pan ostrzegał Izraela i Judę przez wszystkich swoich proroków i jasnovidzów: „Odwróćcie się od waszych złych dróg. Przestrzegajcie moich przykazań i nakazów, zgodnie z całym Prawem, któremu nakazałem przestrzegać waszych ojców i które przekazałem wam przez moje sługi, proroków”

1 . Prorocy wzywający ich z powrotem do Przymierza

Widzicie, taka była funkcja proroków, sprowadzanie ich z powrotem do przymierza, sprowadzanie ich z powrotem do posłuszeństwa prawu. „Lecz oni nie usłuchali i byli uparci jak ich ojcowie, którzy nie ufali Panu, Bogu swemu”. A werset 15: „Odrzucili jego przykazania i przymierze, które zawarł z ich ojcami, i ostrzeżenia, które im dał”. To jest sedno. „Odrzucili jego postanowienia i przymierze”. Poszli za bożkami; naśladowali narody. Werset 16: „Opuscili przykazania Pana”. Werset 18: „Wtedy Pan rozgniewał się na Izraela i usunął ich sprzed swego oblicza”. Na tym polega problem, a Księga Królewska wyjaśnia ludziom na wygnaniu, dlaczego znajdują się w takiej sytuacji, w jakiej się znajdują.

Zwróć uwagę na dalszy ciąg wersetu 18; ponieważ ten rozdział jest w kontekście upadku Królestwa Północnego. Oczywiście, pisarz żyje na wygnaniu, żyje w czasach, gdy

Południowe Królestwo zrobiło to samo. A więc zobaczcie, co mówi: „Zostało tylko plemię Judy, a nawet Juda nie przestrzegała przykazań Pana, Boga swego”. Widzicie, to jest ten sam sąd, który przychodzi na Judę. Nawet Juda nie przestrzegała przykazań Pana, swego Boga, postępowali zgodnie z praktykami wprowadzonymi przez Izrael. Dlatego Pan odrzucił cały lud Izraela. Wyjaśnienie w rozdziale 17 jest tak naprawdę wyjaśnieniem, dlaczego nie stosuje się go tylko do północy, ale w równym stopniu do południa. I to jest problem. Odrzucili przymierze. Udręczył ich i wydał w ręce grabieżców, aż odrzucił ich sprzed oblicza swego; to mówi o Judzie, Południowym Królestwie. Ok, więc widzimy to w odniesieniu do Królestwa Północnego w 2 Król. 17:6-23. Widzimy to w odniesieniu do Królestwa Południowego w 2 Król. 17:18-20 w tych dwóch wersetach, które właśnie obejrzelśmy.

2 Królewska 21 mówi nam o panowaniu Manassesesa. A kiedy czytacie o panowaniu Manassesesa, najbardziej niegodziwego z królów południa, Pan mówi, że z powodu Manassesesa wygnanie Judy jest nieuniknione. To nadejście, to jest zdeterminowane, to jest ustawione. Po Manassesie znajdujesz u Jozjasza reformację, ale to nie wystarczy. W tym momencie jest już za późno, ponieważ wyrok został ustalony. W 2 Krl 22 i 23 reformacja pod rządami Jozjasza jest postrzegana jako zbyt mała i zbyt późna (zob. 2 Krl 23: 26 i 27). Wersety 26 i 27 mówią: „Jednak Pan nie odwrócił się od żaru swego zapalczywości, który zapłonął przeciwko Judzie z powodu wszystkiego, co uczynił Manasses, aby Go rozgniewać. Więc Pan powiedział: „Usunę także Judę sprzed mego oblicza, tak jak usunąłem Izraela, i odrzucę Jerozolimę, miasto, które wybrałem, i tę świątynię, o której powiedziałem: „Tam będzie imię moje ”. fakt, że sprawił, że jego imię zamieszkało w świątyni jerozolimskiej, nie był czymś, co w jakiś automatyczny sposób miało zagwarantować dalsze przetrwanie Judy, gdy uporczywie się od niego odwracali. Tak więc książka jest zasadniczo retrospektywną analizą historii Izraela, podaną w celu wyjaśnienia przyczyn zniszczenia Jerozolimy i doświadczenia wygnania.

Nie oznacza to jednak, że wszystko stracone i że nie ma nadziei na przyszłość. Pisarz dotrzymuje obietnicy danej Dawidowi w całej historii. Pomimo nieposłuszeństwa

Izraela i wynikającego z tego uświadomienia sobie przekleństw Przymierza Synaj, implikacje jego obietnicy złożonej Dawidowi dla przyszłości Izraela nie zostały opracowane ani skomentowane. Ale obietnica jest wyraźnie widoczna w Księdze Królewskiej jako podstawa, na której Izrael może patrzeć w przyszłość z dobrym powodem do nadziei, a nie rozpacz. W związku z tym von Rad w swoim artykule „Problem Heksateuchu” mówi o 2 Król. 25:27-30 – to jest ostatnia część księgi, w której Jehojachin, który został zabrany do Babilonu i osadzony w więzieniu zostaje zwolniony z więzienia w Babilonie. Von Rad mówi : „Oczywiście, nic nie jest tu powiedziane w kategoriach ściśle teologicznych. Ale podane jest dokładnie wyważone wskazanie zdarzenia, o którym mowa, które ma ogromne znaczenie dla Deuteronomisty, ponieważ zapewnia podstawę, na której Jahwe mógłby dalej budować, gdyby tak chciał. W każdym razie czytelnik musi zrozumieć ten fragment jako wskazówkę, że linia Dawida nie dobiegła nieodwołalnego końca”. Na końcu księgi linia Dawida jest nadal nienaruszona. Jehojachin wciąż żyje; został zwolniony z więzienia. Nie wiesz, co się stanie poza tym. Autor nie spekuluje. W porządku, to wszystko było pod tym nagłówkiem „Charakter i cel 1 i 2 Królów, jak widać w tych akcentach i strukturze”.

2. Deuteronomistyczna historia Martina Notha i Gerharda von Rada

Pozwólcie, że przedstawię wam pewne wyobrażenie o rodzajach akcentów, które widzicie, oraz o tym, jak odzwierciedla to cel tej książki. W porządku, „2” „Kilka krótkich komentarzy na temat podejść do historii deuteronomistycznej, za którymi opowiadają się Martin Noth i Gerhard von Rad”. Po pierwsze, Martin Noth był pomysłodawcą całej tej „historii deuteronomistycznej” w technicznym tego słowa znaczeniu. Martin Noth zaproponował ideę, że cała Księga Powtórzonego Prawa do 2 Królów była dziełem deuteronomistycznego historyka epoki wygnania. Jednak większość uważa, że tej deuteronomistycznej historii całkowicie brakuje wizji przyszłości. Interesuje się tylko przeszłością. Nie widzi w tym dziele żadnego wymiaru eschatologicznego i mówi, że historyk Deuteronomii nigdzie nie potwierdza ani nie sugeruje, że historia Izraela może

mieć kontynuację poza katastrofą, którą Bóg sprowadził na nich z powodu ich grzechu. To skończona historia. Zauważa, że 2 Królewska 25:27-30 nie zawiera żadnej wzmianki o przyszłej restauracji, ani w żaden sposób nie nadaje się do takiej interpretacji. Noth uważa tę negatywną perspektywę za zgodną z Księgą Powtórzonego Prawa, która wymawiała przekleństwa za nieposłuszeństwo.

Teraz, jeśli znasz Księgę Powtórzonego Prawa, możesz zapytać: „A co z Księgą Powtórzonego Prawa 30?” To mówi, że Pan przyniesie pokutę, a kiedy to zrobią, diaspora powróci. Noth uważa Księgę Powtórzonego Prawa 30:1-4 za późniejszy dodatek. To wszystko z serii krytycznej. Kiedy taki fragment nie pasuje do teorii, zawsze mówi się, że pierwotnie go tam nie było. Wydaje się jasne, że z tego punktu widzenia nie poświęca się wystarczającej uwagi obietnicy Dawida i jej funkcji w narracjach o Królach. Myślę, że to jest coś, co jest pomijane. Jego ocena jest tak negatywna, a jednak motyw Dawida, który przewija się przez książkę, jest czymś pozytywnym. Trzeba przyznać, że ci królowie, którzy wywodzili się z linii Dawida, nie żyli zgodnie z ideałem, ale mimo to ta obietnica pozostaje nienaruszona. „Dam ci dynastię, która przetrwa” pochodzi z 2 Samuela 14:7.

Von Rad & Heilsgeschichte [Historia zbawienia]

Przejdźmy do von Rad. Zarówno Noth, jak i von Rad są nowoczesnymi, racjonalistycznymi, krytycznymi uczonymi, a nie ewangelicznymi uczonymi. Spodziewając się literackiej tezy Notha o deuteronomistycznym historyku, von Rad nie zgadza się z poglądem Notha na temat celu świata. Centralnym punktem widzenia von Rada na historię Deuteronomiczną jest teologia „Słowa Bożego” – jego terminologia – którą w nim znajduje. To słowo jest najpierw ogłoszone w Księdze Powtórzonego Prawa, a następnie powtórzone w pozostałej części materiału. To, co się dzieje, jest skutkiem tego wystarczającego słowa. To działanie tego słowa sprawia, że historia staje się *heilsgeschichte*, „historią zbawienia”. *Heils geschichte* to niemieckie określenie „historii zbawienia”. Jednak to słowo jest zarówno potępiające (jak widać w przekleństwach, takich jak Powtórzonego Prawa 28:15 i następnych), jak i wyzwalające (jak widać w mesjańskiej

obietnicy z 2 Samuela 7). Oba są równie skuteczne w historii. To, co się wydarzyło i co wydarzy się w historii Izraela, zależy od tego podwójnego słowa, które zasadniczo postrzega jako prawo i ewangelię, a nie od samych wydarzeń. Z tego powodu historia Izraela jest otwarta na przyszłość. Koniec 2 Księgi Królewskiej pozostawia miejsce na możliwe przyszłe spełnienie mesjańskiej obietnicy.

Historia deuteronomistyczna nie ma zatem wyłącznie negatywnego celu, jak w przypadku Noth, ale jest otwarta na możliwość przywrócenia rodu Dawida. Pogląd Von Rad wydaje się oddawać sprawiedliwość treści Jozuego poprzez Królów lepiej niż pogląd Notha; jednak jego podejście obejmuje szereg założeń, które pozbawiają ten materiał prawdziwej i trwałej wartości dla nas jako czegoś, na czym możemy oprzeć i wzmocnić naszą własną wiarę. Myślę, że to jest ważne. W przypadku *historii* Von Rad i *heilsgeschichte* dwa niemieckie terminy odnoszą się do dwóch różnych rodzajów historii. *Heilsgeschichte* to „historia zbawienia”, a *historia* „historia” w sensie tego, co się wydarzyło. *Heilsgeschichte* nie jest historią w sensie tego, co się wydarzyło: to historia, w którą się wierzy, historia wyznana. *Historia* jest historią w sensie tego, co się wydarzyło. Dla von Rada *heilsgeschichte* i *historia* są całkowicie od siebie oddzielone. Nie interesuje go *historia*, to, co się wydarzyło, ale wyznaniowa *heilsgeschichte*, którą znajduje w narracjach historycznych Starego Testamentu. To ostatecznie oznacza, że historyczne narracje Jozuego do 2 Królów nie mówią nam zbyt wiele o tym, co faktycznie się wydarzyło. Mówią nam, co pewien teolog żyjący na wygnaniu wierzył w teologiczne znaczenie przeszłości Izraela i jakie może to mieć implikacje dla przyszłości.

Na przykład, mówiąc o rzekomym obowiązkowym standardzie kultowej jedności, który jest stosowany do wszystkich królów okresu królestwa przez historyka deuteronomistycznego, pogląd kogoś takiego jak von Rad, w rzeczywistości jest to szeroko rozpowszechniony pogląd, czy ten pisarz ma ten ideał, że Księga Powtórzonego Prawa wymagała centralizacji kultu. Istniało tylko jedno legalne miejsce kultu, a była to Jerozolima. Wszyscy królowie całego okresu byłiby oceniani na podstawie tego, czy dostosowali się do tego standardu centralizacji kultu.

Teraz ich podejście zakłada, że idea centralizacji kultu pojawiła się dopiero w czasach Jozjasza i księgi praw, którą znaleziono w tamtejszej świątyni. Została rzekomo skompilowana w czasach Jozjasza i rzekomo jest Mojżeszowa – kiedy tak naprawdę nie była – w konkretnym celu skupienia władzy w Jerozolimie przez proroków i kapłanów jerozolimskich poprzez ograniczenie wszelkich legalnych praktyk religijnych w Jerozolimie. Zgodnie ze schematem von Rada sięga to wstecz do Wellhausena: ten ruch w historii Izraela od wielu miejsc kultu do jednego miejsca kultu osiągnął punkt kulminacyjny w czasach Jozjasza. Widzisz więc, co się tutaj dzieje: Mówiąc o „rzekomym obowiązkowym standardzie kultowej jedności, który jest stosowany do wszystkich królów okresu królestwa przez deuteronomistycznego historyka” von Rad mówi: „Wprawdzie był on nieznan w okresie monarchicznym”. To jest żądanie centralizacji kultu, ponieważ pojawiło się ono dopiero w 621 roku pne.

Dalej mówi: „W każdym okresie historii przeszłość jest zawsze do pewnego stopnia błędnie oceniana przez subiektywne stosowanie standardów, które stały się wiążące w późniejszym wieku”. To właśnie, jak mówi, dzieło się w całej tej historii. Ten późny standard został zastosowany do królów, którzy żyli przed czasem, w którym ten standard istniał. Są oceniani według standardu, który nie istniał nawet w czasach, w których żyli. Mówi: „W każdym okresie przeszłość jest zawsze do pewnego stopnia błędnie oceniana przez subiektywne stosowanie standardów, które stały się wiążące w późniejszym wieku”. Dodaje jednak, że: „Cytat ten nie oznacza, że można wątpić w obiektywną słuszność, a nawet konieczność dokonywania takich osądów”.

Zauważmy, że obiektywność przypisywana jest osądowi teologa, a nie faktyczności opisywanych wydarzeń. Myślę, że to jego problem. Jeśli zamierzasz mówić o obiektywności w jakiś sensowny sposób, wydaje mi się, że musisz mówić o obiektywności faktów. Nie mówi o faktach w sensie tego, co się wydarzyło. Mówi o obiektywności tego sądu, czyli o subiektywnym stosowaniu prawa, zanim ono istniało. Próbuje wprowadzić jakiś rodzaj obiektywizmu w coś, co oczywiście nie jest tym, przynajmniej tak jak rozumiem, co mówi.

Dalej mówi o „oczywistych brakach historycznego pisma deuteronomistycznego historyka (*Teologia Starego Testamentu* , s. 336). Mówi: „Deuteronomista nie miał już do swojej dyspozycji solidnych standardów dla wielu wydarzeń z przeszłości, ale interesuje go tylko teologiczne znaczenie katastrof, które spadły na oba królestwa. To właśnie ta troska wywołała takie spojrzenie na historię”.

W innym miejscu von Rad mówi o deuteronomistycznym historyku pracującym z szeroką gamą tradycyjnych materiałów. Mówi: „Często ten materiał nie dopasowywał się łatwo do podstawowej postawy teologicznej Deuteronomisty. Na przykład materiał dotyczący przymierza Dawida — mówi von Rad — jest całkowicie niedeuteronomiczny. Ale historyk Deuteronomic nie wykluczył tego z tego powodu”.

Historia Deuteronomiczna kontra Przymierze Dawidowe Powodem, dla którego jest to niedeuteronomiczne, jest to, że materiał o Dawidzie jest pozytywny. Chodzi o to, że ludzie, na których wpływ wywarł Księga Powtórzonego Prawa, byli przeciwni władzy królewskiej, ponieważ władza królewska z natury naruszała władzę królewską Pana. Materiał o Dawidzie jest pozytywny, więc nie pasuje do teologii deuteronomistycznej.

Myślę, że samo w sobie jest to błędne rozumienie, ale on tak to odczytuje. Mówi on: „Ten materiał przymierza Dawidowego jest całkowicie niedeuteronomiczny, ale historyk Deuteronomiczny nie wykluczył go z tego powodu. Odzwierciedla to ideę, że istnieje podstawowy konflikt między przymierzami Mojżesza i Dawida, z których każde odzwierciedla inną tradycję i różne interesy”. Taki jest pogląd von Rada. Masz tutaj dwie różne tradycje, których nie należy harmonizować, więc zakładasz konflikt między przymierzem na Synaju a przymierzem z Dawidem.

W *The Problem of the Hexateuch* mówi : „Podejmując tę mocno ugruntowaną tradycję, Deuteronomista odszedł od swojego rodzimego klimatu Księgi Powtórzonego Prawa, z którego wywodzi się jego teologiczny punkt widzenia. Szeroki zakres, w jakim Deuteronomista wykorzystuje swoje tradycje, pokazuje, że tradycje Deuteornomiczne nie mogły się tu utrzymać. Najwyraźniej bardzo potężna mesjańska koncepcja wdarła się do

niego i zażądała przesłuchania”. Tak więc ten pisarz, pracując z tymi różnymi tradycjami, był tak silny, że nie był w stanie wykluczyć rzeczy Dawida, więc próbuje to włączyć, ale jest to sprzeczne z teologią Deuteronomiczną; przynajmniej taki jest pogląd von Rad.

Kiedy zrozumie się negatywny stosunek von Rada do historyczności narracji historycznych od Jozuego do Królów, trzeba dojść do wniosku, że jego nacisk na funkcjonowanie słowa Bożego w historii Izraela [i często o tym mówi] nie jest czymś który ma w sobie rzeczywistość, jak podano, ale jest to raczej teologiczna konstrukcja teologa deuteronomistycznego. Zdaniem von Rada, funkcjonowanie słowa Bożego jest tak naprawdę konstruktem teologa deuteronomistycznego.

Vannoy's Analysis of Historie versus Heilgeschichte Myślę, że można wziąć wiele z tego, co on mówi o słowie Bożym i jego funkcji w uzasadniony sposób, i naprawdę się z tego czegoś nauczyć - jeśli potrafisz oddzielić to od jego konstrukcji, która nadaje mu zupełnie inny znaczenie. Ten podział na *heilsgeschichte*, „historię wyznaniową” i *historię* w sensie historii lub rzeczy, które faktycznie się wydarzają, jest głównym problemem w podejściu von Rada do literatury Starego Testamentu. Chociaż wiele można się nauczyć z teologicznej analizy Starego Testamentu przeprowadzonej przez von Rada, należy ją wyciągnąć od niego i przełożyć na podejście, które pozwala uniknąć nieodłącznego konfliktu, jaki system von Rada podsyca między prawdą historyczną a prawdą religijną. Dla von Rad prawda historyczna i prawda religijna działają na dwóch różnych poziomach. Wydaje mi się, że biblijny model polega na tym, że prawda religijna opiera się na prawdzie historycznej; oboje pracują razem.

Ale von Rad daje konstrukcję teologiczną. Po prostu przypisuje odniesienia historyczne pisarzowi, który żył na wygnaniu, a pisarz ten przedstawia historię Izraela w taki sposób, że słowo Boże odgrywało znaczącą rolę i funkcję w określaniu biegu historii Izraela, kiedy ją pisał. Ale jest to wyznana historia; jest to konstrukcja teologiczna. Nie mówi o czymś, co rzeczywiście wydarzyło się w rzeczywistości w tym sensie.

Transkrypcja: Nathan Levad, Peter Lee, Moriah O'Neil, Valerie Plichta, Erika Sanderson,
Charaliz Isaac i zredagowany przez Petera Story
Z grubsza zredagowany przez Teda Hildebrandta
Edycja ostateczna autorstwa dr Perry'ego Phillipsa
Ponownie opowiedziane przez dr Perry'ego Phillipsa